

PROGRAMACIÓN

DIDÁCTICA

2º BACH.

RELIXIÓN CATÓLICA

CURSO 16-17

**Xefa de departamento e Profesora:
Rebeca Álvarez Domínguez**

A) INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

A área de Relixión e Moral Católica fundaméntase nas esixencias que leva consigo desenvolver, na escola, a educación integral e a aplicación duns dereitos expresados na Declaración universal de dereitos humanos (1948, artigo 26.3); na Constitución española (1978, artigo 27.3); non Pacto internacional de dereitos humanos, económicos, sociais e culturais (1966, artigo 13.3); na Carta dúas dereitos fundamentais da Unión Europea (2000, artigo 10 e 14.3), etc. Ademais, está garantida polo acordo suscrito entre o Estado español e a Santa Sei sobre ensinanza e asuntos culturais (3-1-1979).

A práctica destes dereitos leva consigo unha ensinanza relixiosa escolar e confesional. Esta ensinanza concretar na área de Relixión e Moral Católica, unha materia específica e rigorosamente escolar, ordinaria para vos que a soliciten, equiparable ao resto das materias non rigor científico, na formulación dous seus obxectivos e contidos, e na súa significación educativa dentro do currículo. Así mesmo, contribúe á formación integral do alumnado e ao pleno desenvolvemento da persoa en todas as súas capacidades.

A área de Relixión Católica é unha materia opcional curricular de carácter confesional. A súa identidade resumir nas súas «Finalidades Educativas» ou «Obxectivos Xerais». Lestes deben ser a meta e a directriz non seu deseño e ou seu desenvolvemento curricular (realización da programación xeral de curso, de cada unidade didáctica, etc.). As seguintes «Finalidades educativas da Educación Secundaria», sinalan as metas finais a que deben conducir todo curso e unidade didáctica de Relixión Católica.

B) CONTRIBUCIÓN DA ÁREA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE. CONCRECIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

A organización de actividades propostas nas unidades didácticas están contextualizadas e relacionadas na medida do posible coa vida cotiá, o que permitirá a aplicación e transferencia do apreso no aula, e servirá como comprobación do progreso na adquisición das competencias básicas. Un aspecto importante é o fomento do traballo colaborativo e dos debates no aula; os cales deberán ter un carácter significativo, facilitando así o adestramento das habilidades sociais, e unha maior motivación no alumnado.

Tal e como se describe na LOMCE, todas as áreas ou materias do currículo deben participar no desenvolvemento das distintas competencias do alumnado. Estas, de acordo coas especificacións da lei, son:

1.º Comunicación lingüística.

- 2.º Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
- 3.º Competencia dixital.
- 4.º Aprender a aprender.
- 5.º Competencias sociais e cívicas.
- 6.º Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
- 7.º Conciencia e expresións culturais.

No proxecto de Relixión Católica para 1.º de Bacharelato, tal e como suxire a lei, hase potenciado o desenvolvemento da competencia de comunicación lingüística. Esta competencia profunda nas habilidades de escoita, comprensión e exposición de mensaxes orais e escritos, que na etapa de Bacharelato requiren un maior nivel de desenvolvemento, e uns recursos máis complexos para manexarse nuns contextos comunicativos máis diversos e de nivel cognitivo superior. Non se limita esta competencia a mellóraa das habilidades lingüísticas, pois inclúe o desenvolvemento de todos os elementos expresivos, en especial os de carácter audiovisual.

A materia de Relixión Católica utiliza unha terminoloxía propia que permitirá ao alumnado incorporar esta linguaxe e os seus termos para utilizalos nos momentos adecuados coa suficiente propiedade. Así mesmo, a comunicación dos resultados de investigacións e outros traballos que realicen favorece o desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística. As lecturas e os debates que se levarán a cabo nas unidades didácticas da asignatura permitirán tamén a familiarización e uso da linguaxe relixiosa: filosófico e teolóxico-bíblico.

En canto á competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía os estudantes de bacharelato que opten pola asignatura de Relixión Católica poderán valorar a importancia do método científico no área das ciencias relixiosas.

A competencia dixital desenvólvese fomentando a procura, selección e utilización de información en medios dixitais, ademais de permitir que o alumnado se familiarice cos diferentes códigos, formatos e linguaxes nos que se presenta a información científica (datos estatísticos, representacións gráficas, táboas...). A utilización das tecnoloxías da información e a comunicación na aprendizaxe da relixión para comunicarse, solicitar información, retroalimentala, simular e visualizar situacións, para a obtención e o tratamento de datos, etc., é un recurso útil que contribúe a mostrar unha visión actualizada da socioloxía relixiosa dun país.

O amplísimo caudal de información que se pode obter de internet, en permanente aumento, debe ser adquirido, seleccionado adecuadamente e asimilado para transformalo nun coñecemento adecuado. Tratarase de mellorar a procura selectiva de información (oral, impresa, audiovisual, dixital ou

multimedia), a súa análise, ordenación, interpretación e análise, para proceder á síntese e á elaboración de pequenos informes, para ser expostos e debatidos no aula.

A adquisición da competencia para aprender a aprender se fundamenta nesta asignatura no carácter instrumental de moitos dos coñecementos adquiridos. Ao tempo de operar con modelos teóricos tamén se fomenta a imaxinación, a análise, os dotes de observación da contorna, a iniciativa, a creatividade e o espírito crítico, o que favorece a aprendizaxe autónoma. Expóñense os diferentes paradigmas existentes sobre temas relixiosos clave, como son a relixiosidade popular, o indiferentismo relixioso, o ateísmo, as vocacións relixiosas, o mesmo fenómeno relixioso, as seitas e outras manifestacións da relixiosidade innata do ser humano. O alumnado vai construíndo o seu propio coñecemento e fundamentando os seus argumentacións a favor e en contra de cada un deles

Esta asignatura favorece o traballo en grupo para a resolución de actividades fomentando o desenvolvemento de actitudes como a cooperación, a solidariedade e o respecto cara ás opinións dos demais, o que contribúe á adquisición das competencias sociais e cívicas. Así mesmo, os coñecementos relixiosos católicos son unha parte fundamental da cultura cidadá, sensibilizada cada vez máis con estes temas pola súa presenza nos medios de comunicación e a súa importancia na vida persoal, familiar e social. A materia de Relixión Católica de bacharelato permite formarse unha opinión fundamentada en feitos e datos reais sobre os problemas relixiosos reais.

A materia de Relixión Católica, a través da Doutrina Social da Igrexa, tamén ten presente o sentido de iniciativa e espírito emprendedor, xa que educa en actitudes e capacidades emprendedoras desde os valores éticos e garante a comprensión de modelos laborais, económicos, políticos, sanitarios, culturais sociais desde principios éticos que inclúen o desenvolvemento de certas calidades persoais. Todo isto fomenta a iniciativa persoal e a motivación por un colaborar no desenvolvemento e progreso da sociedade segundo o plan de Deus creador.

Entre relixión e cultura hai unha relación que non é recíproca senón dialéctica, xa que non permanecen separadas senón que se unen, sendo por iso a relixión, a clave das culturas e civilizacións. A cultura e a relixión non son dúas esferas distintas da vida social, senón que forman parte da realidade social mesma e, por iso, as súas interrelacións axudan a entender de forma ma?s precisa as manifestacións da relixión na cultura e como a relixión foi e será fonte permanente de inspiración cultural. Deste xeito, a materia de Relixión Católica contribúe tamén ao desenvolvemento da conciencia e expresións culturais.

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
----------	-------------------------	---------------------------

Bloque 1. Antropoloxía Cristiá

<p>A identidade do ser humán</p> <p>O mundo actual e a cuestión bioética</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer e apreciar o carácter sexuado da persoa e a súa importancia para construír a súa identidade 2. Comprender e respecta os principios fundamentais da Igrexa respecto á vida 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 Comprende e respecta o significado bíblico da afirmación “home e muller os creou” (CL, CSC, CEC) 2.1 Coñece e explica os principais problemas bioéticos relacionados co orixe, o desenvolvemento e o final da vida (CL, CMCT, SIEE, CEC)
--	---	---

Bloque 2. Doutrina social da Igrexa

<p>A persoa, a vida, o traballo, as relacións internacionais e a economía á luz da doutrina eclesial</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer e apreciar o cambio que a doutrina social da Igrexa otorga á persoa e á vida 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 Descubre, valora e xustifica o sentido humanizador que ten o traballo (CL, CSC, CEC) 1.2 Propón proxectos e solucións que poderían levarse a cabo nas políticas nacionais ou internacionais para facer un mundo máis xusto (CL, AA, CSC, SIEE)
--	---	---

Bloque 3. Relación entre a razón, a ciencia e a fe

<p>Aportacións dos investigadores cristiáns á ciencia e á técnica no contexto actual</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recoñecer o valor social das aportacións realizadas por investigadores 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 Selecciona, estudia e expón a biografía dun investigador cristián resaltando as súas aportacións ao ámbito
--	---	--

	cristiáns	da ciencia e da técnica (CL, CMCT, AA, CSC, CEC)
--	-----------	--

Bloque 4. A Igrexa xeradora da cultura ao longo da historia

<p>A acción evanxelizadora da Igrexa e a promoción dos dereitos humanos</p> <p>A expresión da fe xenera beleza a través da arte</p>	<p>1. Recoñecer os esforzos que a Igrexa fixo ó longo dos séculos para que se respete a dignidade do ser humano e os seus dereitos</p> <p>2. Comprender que algunhas creacións culturais son expresión de fe</p>	<p>1.1 Nomea e explica situacións históricas nas que a Igrexa defendeu con radicalidade ao home e xustificación (CL, CSC, CEC)</p> <p>2.1 Selecciona obras de arte, investiga sobre o autor e descobre o sentido relixioso que ten (CD, SIEE, CEC)</p>
---	--	--

C) CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS PARA O CURSO

- **Obxectivos xerais no bacharelato**

No marco da LOMCE, o Bacharelato ten como finalidade proporcionar ao alumnado formación, madurez intelectual e humana, coñecementos e habilidades que lles permitan desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia. Así mesmo, capacitará ao alumnado para acceder á educación superior.

O Bacharelato contribuirá a desenvolver nos alumnos e as alumnas as capacidades que lles permitan:

a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución Española así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa.

b) Consolidar unha madurez persoal e social que lles permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades existentes e

impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas con discapacidade.

d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe, e como medio de desenvolvemento persoal.

e) Dominar, tanto na súa expresión oral como escrita, a lingua castelá e, no seu caso, a lingua cooficial da súa comunidade autónoma.

f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.

g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e a comunicación.

h) Coñecer e valorar críticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de forma solidaria no desenvolvemento e mellóraa da súa contorna social.

i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.

j) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e a tecnoloxía no cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente.

k) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.

l) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.

m) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social.

n) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade vial.

- **Obxectivos xerais dá área de relixión e moral católica no bacharelato**

A educación, entendida como un proceso que pretende o pleno desenvolvemento da personalidade do alumnado, favorece a maduración do conxunto das súas dimensións, axudándolle a formarse a súa identidade á vez que lle introduce de xeito activo na sociedade.

A dimensión relixiosa, co seu sentido globalizador, é unha das que máis contribúe ao logro dunha auténtica maduración da persoa. O carácter integral

da educación reclama unha concepción da realidade, unha cosmovisión, na que se descobre o verdadeiro sentido do que uno é e do que fai.

A etapa de Bacharelato supón, desde o punto de vista psicoevolutivo, a procura da autonomía, o que conleva un permanente contraste entre o presente e a tradición para afrontar o futuro. O alumnado comeza a rere a súa historia á luz da súa propia experiencia, cuestionando o depósito transmitido de saberes, crenzas e experiencias recibidas.

O ensino da relixión católica axuda a iluminar a historia persoal e social, a respectar e interpretar o conxunto de valores e significados presentes na realidade, ofrecendo claves de interpretación que dan sentido ao que facemos.

O artigo 24 do Real Decreto 1105/2014, establece que o Bacharelato ten a finalidade de proporcionar ao alumnado formación, madurez intelectual e humana, coñecementos e habilidades que lle permita desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia. A devanditos logros pode contribuír de xeito satisfactorio o ensino da relixión, facilitando o desenvolvemento do xuízo crítico, ensinando a observar e analizar a realidade con respecto, en claves de liberdade, responsabilidade, verdade e apertura á cuestión do sentido.

O presente currículo toma en consideración a aprendizaxe por competencias busca, desde a antropoloxía cristiá, a consecución e dominio das mesmas. Dado que a competencia supón unha combinación de habilidades prácticas, coñecementos, motivación, valores éticos, actitudes, emocións e outros compoñentes sociais, esfórzase por reflectir a achega específica que este ensino ofrece ao proceso humanizador que conleva a educación.

A importancia que a asignatura de relixión outorga á inculturación da fe, nos distintos contextos, é un feito positivo que a converte nun magnífico instrumento para a comunicación e o diálogo nun mundo cada vez máis plural. Á súa vez, asume como punto de partida os obxectivos que se fixan na etapa para o desenvolvemento das diversas capacidades.

Convén destacar no haber desta asignatura a axuda á promoción dos dereitos humanos e ao exercicio da verdadeira cidadanía, fomentando a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa. Preocúpase tamén de conseguir no alumnado unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma, desde un espírito crítico e constructivo.

Non menos importante é a axuda que presta ao alumnado para coñecer e valorar criticamente, desde unha cosmovisión cristiá, as realidades do mundo contemporáneo e os seus antecedentes históricos, destacando o labor da Igrexa en todo o enriquecemento cultural.

Esta asignatura promove tamén o desenvolvemento da sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, mostrando a beleza, a verdade e o ben como fontes do enriquecemento persoal e cultural.

Para o logro destes obxectivos, a través dos procesos de ensino-aprendizaxe, o currículo de relixión en Bacharelato propón a división dos seus contidos en catro bloques temáticos: antropoloxía cristiá, doutrina social da Igrexa, relación razón, fe e ciencia e, para rematar, a Igrexa como xeradora de cultura ao longo da historia. Deste xeito, preténdese que o alumnado dispoña dos suficientes coñecementos, procedementos e actitudes que lle permita dar resposta, desde a cosmovisión cristiá, aos retos que lle presenta o mundo contemporáneo.

Os contidos procedimentais da materia de relixión católica facilitan estratexias e procedementos fundamentais para a comprensión do feito cristián. Estes contidos adquirense ao longo do desenvolvemento curricular e colaboran, de xeito eficaz, á consecución das competencias asignadas no currículo de Bacharelato. Concretamente os contidos procedimentais de Relixión Católica desenvolverán especialmente as seguintes competencias: Comunicación lingüística, Aprender a aprender, Competencias sociais e cívicas e Conciencia e expresións culturais.

Entre os contidos procedimentais básicos da materia de Relixión Católica atopamos os seguintes:

- Observación da realidade. O feito relixioso nace da apertura do ser humano á realidade total. A asignatura de Relixión Católica pretende colaborar na formación da dimensión natural que nace do asombro ante o real e empúxanos a preguntas últimas sobre o sentido. Observar é máis que ver e require dun adestramento en disposicións específicas que non rexeiten as dimensións espirituais do real.
- Procura de información, manexo e interpretación de fontes bíblicas. O estudo do cristianismo require o manexo das Sagradas Escrituras e textos referidos ás mesmas que forman parte do corpus teolóxico acumulado ao longo da historia.
- Reflexión crítica. O desenvolvemento da materia axuda a coñecer a xénese das ideas dominantes, a detectar prexuízos fronte á verdade, a examinar con profundidade as propias ideas e sentimentos fundamentais.
- Exposición e argumentación respetuosa das crenzas relixiosas propias e alleas. A asignatura de Relixión Católica contribúe á formación de competencias que permitan expoñer e defender a racionalidade das propias crenzas relixiosas e o respecto polas alleas.

Para rematar, hai que destacar que a asignatura contribúe á consecución de contidos de carácter actitudinal que son coherentes cos obxectivos de cada etapa. Permite coñecer e apreciar os valores e normas básicas de convivencia; desenvolver hábitos de traballo, esforzo e responsabilidade no estudo; a confianza en si mesmo para un desenvolvemento adecuado da personalidade. Tamén favorece de xeito directo a adquisición de habilidades para a prevención e resolución pacífica de todo tipo de conflitos e o coñecemento, comprensión e respecto das diferentes culturas. Por outra banda, favorece o respecto pola diversidade entre persoas, a igualdade de dereitos e oportunidades de homes e mulleres e a non discriminación.

A aprendizaxe desta materia ha de contribuír a que os alumnos e alumnas desenvolvan as seguintes capacidades:

1. Recoñecer e respectar a necesidade de sentido no home.
2. Comparar manifestacións históricas que permitan desvelar desde sempre o sentido relixioso do ser humano.
3. Dar razón da raíz divina da dignidade humana.
4. Identificar e contrastar no momento actual diversas respostas de sentido.
5. Coñecer e valorar o contexto en que nace e o ensino da doutrina social da Igrexa.
6. Identificar a dignidade humana como clave para unha convivencia xusta entre os homes, diferenciándoa dos recoñecementos que o Estado realiza a través das leis.
7. Coñecer e aplicar os principios fundamentais da doutrina social da Igrexa a diversos contextos.
8. Coñecer e distinguir os diferentes métodos utilizados pola persoa para coñecer a verdade.
9. Coñecer e aceptar con respecto os momentos históricos de conflito entre a ciencia e a fe, sabendo dar razóns xustificadas da actuación da Igrexa.
10. Ser consciente da necesidade de relación entre ciencia e ética para que exista verdadeiro progreso humano.
11. Coñecer e comparar diferentes acepcións do término cultura.
12. Ser consciente que a persoa é xeradora de cultura.
13. Caer na conta do cambio que o monacato introduce na configuración do tempo e o traballo.

D) CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE DE:

1º TEMPORALIZACIÓN

- **Bloque I:**
Outubro – Decembro
- **Bloque II:**

Xaneiro – Febreiro

- **Bloque III:**
Marzo – Abril

- **Bloque IV:**
Maio - Xuño

2º PROCEDIMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

ESCRITOS:

- Tarefas escritas correspondentes ás actividades diarias.
- Propostas escritas do Libro Dixital Interactivo.
- Presentacións enmarcadas nos traballos cooperativos.
- Tarefas escritas dos apartados «Aprende a...».

ORAIS:

- Participación en debates.
- Posta en común das cuestións xurdidas das Rutinas de pensamento.
- Exposición dos resultados das tarefas do apartado «Muros de luz».

OBSERVACIÓN DIRECTA E SISTEMÁTICA:

- Actitude cara aos compañeiros e compañeiras nas actividades colaborativas.
- Participación nas actividades do día a día.
- Mostra de interese nas actividades voluntarias e na ampliación de coñecementos

E) CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

A metodoloxía didáctica no Bacharelato debe favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e para aplicar os métodos apropiados de investigación e tamén debe subliñar a relación dos aspectos teóricos das materias coas súas aplicacións prácticas.

En Bacharelato, a relativa especialización das materias determina que a metodoloxía didáctica estea fortemente condicionada polo compoñente epistemolóxico de cada materia e polas esixencias do tipo de coñecemento propio de cada unha.

Ademais, a finalidade propedéutica e orientadora da etapa esixe o traballo con metodoloxías específicas e que estas comporten un importante grado de rigor científico e de desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).

1. CRITERIOS METODOLÓXICOS

En relación co exposto anteriormente, a proposta didáctica de Relixión Católica elaborouse de acordo cos criterios metodolóxicos seguintes:

- Adaptación ás características do alumnado de Bacharelato, ofrecendo actividades diversificadas de acordo coas capacidades intelectuais propias da etapa.
- Autonomía: facilitar a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo.
- Actividade: fomentar a participación do alumnado na dinámica xeral do aula, combinando estratexias que propicien a individualización con outras que fomenten a socialización.
- Motivación: procurar espertar o interese do alumnado pola aprendizaxe que se lle propón.
- Integración e interdisciplinidade: presentar os contidos cunha estrutura clara, suscitando interrelacións entre os contidos de Relixión Católica cos doutras disciplinas.
- Rigor científico e desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).
- Funcionalidade: fomentar a proxección práctica dos contidos e a súa aplicación á contorna, co fin de asegurar a funcionalidade das aprendizaxes en dous sentidos: o desenvolvemento de capacidades para posteriores adquisicións e a súa aplicación na vida cotiá.
- Variedade na metodoloxía, dado que o alumnado aprende a partir de fórmulas moi diversas.

2. ESTRATEXIAS DIDÁCTICAS

A normativa educativa derivada da LOMCE define metodoloxía didáctica como: «conxunto de estratexias, procedementos e accións organizadas e planificadas polo profesorado, de xeito consciente e reflexiva, coa finalidade de posibilitar a aprendizaxe do alumnado e o logro dos obxectivos suscitados» (Real Decreto 1105/2014, de 26 de decembro).

Neste sentido, a asignatura de Relixión Católica utilizará unha metodoloxía centrada na persoa, que respectará os seguintes principios:

- Recoñecemento do rol do docente. O docente é peza crave na elaboración da planificación, a elaboración e implementación de actividades de aula axustadas ao grupo concreto que está ensinando, así como á avaliación do proceso. A súa formación e a súa responsabilidade no acompañamento do proceso de crecemento do estudante resulta, polo tanto, fundamental á hora de garantir o éxito do proceso de aprendizaxe.
- Adaptación ao ámbito emocional e cognitivo dos estudantes respectando o desenvolvemento psicoevolutivo propio de cada etapa. Esta atención, centrada na persoa, permite combinar de xeito adecuado o concreto e o

abstracto, o traballo individual e o grupal, o manipulativo, experiencial e visual cos aspectos conceptuais.

- Respecto polos ritmos e estilos de aprendizaxe dos estudantes. Non todos os estudantes son iguais, non todos aprenden á mesma velocidade nin utilizan as mesmas estratexias. A atención á diversidade e o desenvolvemento da inclusión comeza na asunción deste principio fundamental.
- Consideración da dimensión humanista. Todas as aprendizaxes están ao servizo da formación humana. A materia de relixión, desde a súa clave personalizadora, require que todo tipo de aprendizaxes, instrumentais, cognitivos, actitudinais, socio afectivos non sexan considerados fin en si mesmo senón que estean ao servizo da formación integral do ser humano.
- Respecto pola curiosidade e inquietudes dos estudantes. Consideración dos intereses e expectativas dos estudantes así como dos coñecementos previos, de maneira que se garanta unha aprendizaxe significativa.
- Seguimento dos criterios de avaliación educativa. Para facilitar o cumprimento destes principios metodolóxicos aplicarase unha avaliación continua, global e formativa ao longo do proceso de ensino e aprendizaxe; e sumativa ao final do proceso, de maneira que se evalúe o nivel de logro alcanzado. A avaliación obxectiva garante unha valoración adecuada da dedicación, esforzo e rendemento de todos os estudantes.
- Desenvolvemento da aprendizaxe en equipo e/ou cooperativo. O estudo e reflexión do cristianismo, polo seu intrínseca dimensión comunitaria, é unha materia adecuada para desenvolver o traballo en equipo e a aprendizaxe cooperativo.
- Utilización educativa dos recursos tecnolóxicos. O ensino da relixión promove a utilización da tecnoloxía da información e a comunicación non só dun xeito instrumental, que resulte útil ao estudante na procura de información ou na resolución de problemas suscitados na clase, senón procurando a súa integración na vida do suxeito e o seu uso ético. As redes sociais ou as ferramentas de construción e manipulación de imaxes, por exemplo, son instrumentos que permiten novas formas de expresión da cultura e a identidade persoal que hai que aprender a dominar.
- A ensinanza relixiosa católica no Bacharelato ten como finalidade básica proporcionar aos alumnos e alumnas que optaron por ela a síntesis da mensaxe cristiá que fai posible unha fundamentación da súa formación relixiosa, e proporciona uns principios, valores e actitudes que favorecen a súa maduración persoal. Tendo como eixe a dignidade da persoa, a fe que leva ao compromiso en favor da promoción humana, a liberdade, a xustiza, a paz e a fraternidade, sustentadas no amor. Os estudantes terán a oportunidade de aprender que Xesucristo é o fundamento da moral cristiá sobre o amor e a convivencia.
A opción católica neste tramo educativo, en canto á súa estrutura epistemolóxica, atense ao carácter científico co que se abordan as Ciencias da Relixión.

Os obxectivos, contidos e metodoloxía teolóxica non so son adecuados ao currículo do Bacharelato, senón que ofrecen a posibilidade dunha fecunda interrelación cos propios doutros saberes de devandito currículo. É máis, o diálogo coa cultura é outra gran finalidade desta etapa, a cal presenta así, de modo integrado, a proposta da mensaxe cristiá na resolución de problemas e respostas a interrogantes que o mundo de hoxe suscita aos estudantes.

A ensinanza relixiosa debe ser abordada desde unha perspectiva interdisciplinar incorporando o saber relixioso no conxunto dos demais saberes dialogando con eles e mostrando o seu peculiar contribución na educación integral do alumnado. Dun modo especial este diálogo interdisciplinar habería que logralo nas áreas de humanidades e ciencias e sociais e nas ciencias naturais. Non só polos temas afines senón sobre todo naqueles aspectos máis profundos nos que cada disciplina configura a personalidade do alumnado. Só así se lograría unha visión interdisciplinar que axude ao alumnado a facer unha síntese coherente que integre a cultura contemporánea na fe cristiá.

É imprescindible partir da experiencia na clase de Relixión Católica. Partir da experiencia que está na base mesma da pedagogía relixiosa é un dos recursos máis apropiados para a clase de Relixión Católica.

A pedagogía do profesorado

O ensino relixioso en bacharelato forma parte da programación de moitos centros educativos. Isto é unha boa noticia. A tendencia a que o ensino relixioso complétese alí onde os adolescentes e mozos pasan un terzo do seu tempo diario, é dicir, no centro educativo, fai que a relixión católica siga formando parte do bagaxe intelectual de quen se preparan para dar o salto á universidade. Deste xeito, consolídase todo o que se contén no ensino relixioso na vida persoal de moitos mozos.

Indudablemente a relixión en bacharelato suscita numerosos retos que os centros educativos deben asumir. Retos que involucran a docentes, alumnado e pais e nais. Retos que piden harmonizar a programación didáctica da relixión coas inquietudes psicolóxicas, afectivas, culturais e sociais dos estudantes. Retos que non poden facer esquecer a imprescindible relación entre coñecementos e vida. Retos, en definitiva, que esixen a axuda e colaboración de quen de xeito directo e indirecta forman parte do centro educativo.

«O ensino relixioso debe ser abordada desde unha perspectiva interdisciplinar incorporando o saber relixioso no conxunto dos demais saberes dialogando con eles e mostrando a súa peculiar contribución na educación integral do alumno. Dun modo especial este diálogo interdisciplinar habería que logralo nas áreas das ciencias do home e sociais e nas ciencias naturais. Non só polos temas afines senón sobre todo naqueles aspectos máis profundos nos que cada disciplina configura a personalidade do alumnado. Só así se lograría unha visión interdisciplinar que axude ao alumnado a facer unha síntese coherente que integre a cultura contemporánea na fe cristiá».

Nesta necesaria complementación se a ter presente de xeito especial que uno dos ámbitos de desenvolvemento da «competencia

espiritual» é a programación didáctica. A competencia espiritual xunto ás intelixencias múltiples e o emprendemento persoal, así como o resto das competencias educativas básicas, non pertence en exclusiva a ningún ámbito en concreto. Pero non é menos certo que, así como certas competencias gardan para o seu desenvolvemento unha estreita relación con certas materias curriculares, «a competencia espiritual» ten coa relixión unha especial vinculación.

Deste xeito, xorden estes materiais que desexan ser unha axuda eficaz na formación integral do alumnado que inicia a súa última etapa de presenza no centro educativo preparándose para tomar unha das primeiras e máis importantes decisións persoais: orientar a súa vida tanto na dirección profesional e a futuro laboral, como de xeito existencial, pois o que nestes anos decida cada un deles será determinante na súa historia.

A adquirir obxetividade, ponderación, capacidade reflexiva, a potenciar a liberdade e a autonomía, a ter sentido crítico fronte ideoloxías e falacias, a preservar a autenticidade epersoal e a outras finalidades contribúe a materia de Relixión Católica en bachillerato. Unhas veces farao de xeito explícito, directa; outras de xeito indirecto, implícitamente. Para iso, a dimensión humanizadora no ensino relixioso católico faculta ao alumnado para dar resposta ás súas interrogantes máis radicais, facendo á súa vez posible a formación de homes e mulleres conscientes, críticos, libres e creadores.

«A cosmovisión cristiá xera e fundamenta os valores e orienta o sentido último da vida e da identidade mesma da persoa humana. É finalidade da escola que os alumnos logren o seu desenvolvemento persoal; o que non é posible sen unha conveniente fundamentación e orientación cara a un significado último e global da existencia.

O alumnado necesita especialmente motivacións para amar, para construír a personalidade máis humana, para ilusionarse en proxectos de vida altruísta e desinteresada. O testemuño de homes e mulleres santos en toda a historia constitúe un referente continuo para a autoasimilación dos valores máis xenuinamente cristiáns.

É importante no proceso da formación integral a orientación cara a un significado último e total da existencia humana facilitan o desenvolvemento da súa identidade persoal, finalidade fundamental do quefacer escolar».

Os títulos das unidades son rechamantes, rompedores. Perseguen unha intencionalidade desde o principio: cuestionar. Si a relixión católica cuxo fundamento é a mensaxe de Xesús de Nazaret non cuestionase, estaría moi lonxe do que pretendeu en Mestre. Pois toda a actividade de Xesús, as súas palabras e os seus feitos, perseguen esta finalidade: non deixar indiferente, cuestionar á persoa ata o máis profundo do seu ser.

Cada unha das unidades segue unha orde de deseño en oito seccións. Nas seccións aparecen unha serie de tarefas diversas agrupadas segundo un procedemento pedagóxico actual e que buscan a adquisición, xunto aos desenvolvementos de cada unha das seccións, que os alumnos e alumnas aprendan e consoliden un modo de pensar, que pensen cristianamente. Deste xeito:

A primeira sección (O MUNDO NO QUE VIVIMOS) é un percorrido ante as diversas situacións que nos atopamos no mundo actual e que afectan ou teñen que ver coa relixión. Un apartado fixo é a «A fe na rede» a través do que contemplamos como a inquietude polo relixioso en noticia na rede.

A sección segunda (EXPERIENCIAS PERSOAIS) mostra a vivencia da fe en situacións concretas e determinadas a través de persoas reais, de ámbitos culturais, profesionais e sociais diversos.

A terceira sección (APRENDER DESDE A FE) agruparía aqueles contidos que van creando un modo de pensar católico e conlevan, xa que logo, o coñecemento da fe.

A cuarta sección (NA CULTURA) penetra ao alumnado na visión da relixión como fenómeno cultural. A relixión foi fonte de inspiración para o mundo da arte en todas as súas disciplinas.

A sección quinta (HISTORIA DA RELIXIÓN) é un achegamento ao feito relixioso desde a súa vertente histórica. A relixión é un fenómeno global, multicultural e que afunde as súas raíces nunha mesma realidade: a dimensión transcendente do ser humano.

A sexta (NOSA TRADICIÓN) é un achegamento á vida cristiá e ao que é a súa expresión máis visible como relixión: a liturxia. Esta sección é un achegamento á profundidade da linguaxe e das formas litúrxicas, como expresión e modo de encontro co misterio escondido de Deus.

A sétima (O PERSONAXE) preséntanos a unha persoa en cuxa vida a través das palabras e as accións, a relixión xogou un papel determinante, decisivo. Son persoas na que a fe foi a forza e o motor da súa acción e do seu compromiso.

A oitava (PORTFOLIO PERSOAL) é o modo a través do cal o alumnado, seguindo as indicacións para o desenvolvemento do portfolio que aparecen nesta sección, irá facendo a súa reflexión persoal. Si a fe sempre foi e será «fides qua» (o acto mesmo con que o crente, baixo a acción da graza, confía en Deus que se revela e asume o contido da revelación como verdadeiro) e «fides quae» (o contido da fe que é aceptado polo crente, as diversas verdades de fe que son acolleitas ou cridas como unha soa cousa, nun só acto), é no portfolio onde o alumnado ten a oportunidade de facer «profesión» da súa fe («fides qua»). Aquilo no que o cre, como o cre, como o vive, como o transmite e como o testemuña.

Ao final de cada trimestre, rompendo o que sería o modelo de unidade, incluíronse tres casos prácticos a partir da Doutrina Social da Igrexa. En cada un deles hai unha reflexión persoal de cada estudante, un traballo cooperativo, unha posta en común e, ao final, unha opción persoal. Pois disto trátase, de chegar a actuar desde unha opción concreta e determinada. Entre os criterios que se han ter en conta para a realización destes casos prácticos está aquela máxima de Confucio: «Escoiteino e esquecino, vino e entendino, fíxeno e aprendino». Xa que logo, os catro momentos nos que se debe desenvolver estas sesións de pechadura de trimestre implica de forma inclusiva SITUÁMOSNOS/SITUÁMONOS, VEMOS, XULGAMOS E ACTUAMOS. E non só nunha dirección: educadores cara ao alumnado; senón tamén no outro sentido: o alumnado cara aos educadores.

A construción das unidades responde en primeiro lugar á lexislación actual en materia educativa tanto por parte do Ministerio de Educación, a LOMCE, como por parte da Conferencia Episcopal a través da Comisión de Ensino e Catequese, o Currículo do Área de Relixión e Moral Católica para Bacharelato. Pero ademais se ha ter presente o modelo a través do cal, a relixión, sendo unha materia curricular como outra, ten a súa propia especificidade, dinamismo e aplicación práctica na vida concreta de cada individuo.

F) MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS QUE SE VAIAN UTILIZAR

- Recursos web, filmografía e bibliografía, fichas de competencias e fichas para a adaptación curricular.
- Material para traballar a Educación emocional.
- Ordenador.
- Encerado dixital.

G) CRITERIOS SOBRE A AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN DO ALUMNADO

<p>1. Traballo autónomo (na aula e outros espazos)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Realización sen axuda externa. • Estimación do tempo investido para resolver unha actividade. • Grao de adquisición de aprendizaxes básicas. • Orde e limpeza na presentación. • Uso adecuado de instrumentos e recursos propios da materia. • Emprego de esquemas. • Revisión do traballo antes de dalo por finalizado. • Valoración do traballo na clase e na casa. • Creatividade.
<p>2. Probas orais e escritas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Valoración da aprendizaxe dos contidos. • Valoración dos procesos seguidos e dos resultados. • Expresión oral do procedemento seguido ao resolver unha actividade. • Valoración do tempo investido e o tempo necesario para resolver unha actividade. • Orde, limpeza e estrutura do traballo presentado. • Caligrafía adecuada. • Tempo de realización. • Destrezas. • Coherencia e adecuación.

3. Actividades TIC	<ul style="list-style-type: none"> • Uso adecuado e guiado do ordenador e algunha ferramenta telemática. • Utilización de Internet, de forma responsable e con axuda, para buscar información sinxela ou para resolver unha actividade. • Tipo de participación (autónomo, con apoio, ningunha). • Grao de elaboración da resposta. • Interese e motivación. • Destrezas. • Capacidade de sintetizar e seleccionar de forma crítica contidos de Internet.
4. Participación e seguimento das clases	<ul style="list-style-type: none"> • Nivel e adecuación das intervencións. • Emprego dunha estrutura clara nas mensaxes. • Uso de vocabulario adecuado. • Comportamento en clase. • Interese e esforzo.
5. Traballo cooperativo. Valoración individual e grupal	<ul style="list-style-type: none"> • Capacidade de traballar de forma colaborativa. • Comunicación adecuada cos compañeiros. • Resolución de conflitos. • Interese e motivación. • Iniciativa. • Opinión persoal e valoración crítica do traballo en cooperación.
6. Arquivo de traballo individual	<ul style="list-style-type: none"> • Presentación clara e ordenada. • Actualización. • Xustificación dos traballos seleccionados no arquivo.

H) INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e do desenvolvemento de programacións didácticas. Para iso, ao rematar cada unidade didáctica propónse unha secuencia de preguntas que lle permitan ao docente avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para a propia unidade.

De igual modo, propoñemos o uso dunha ferramenta para a avaliación da programación didáctica no seu conxunto; esta pódese realizar ao final de cada trimestre, para así poder recoller as melloras no seguinte. A devandita ferramenta descríbese a continuación, e cada profesor ou profesora de relixión, deberá completala segundo as súas necesidades de avaliación e mellora:

ASPECTOS QUE SE VAN AVALIAR	O QUE HAI QUE DESTACAR ...	O QUE HAI QUE MELLORAR. ..	PROPOSTAS DE MELLOR A PERSOAL
-----------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------

- Temporalización das unidades didácticas
- Desenvolvemento dos obxectivos didácticos
- Manexo dos contidos da unidade
- Descritores e desempeños competenciais
- Realización de tarefas
- Estratexias metodolóxicas seleccionadas
- Recursos
- Claridade nos criterios de avaliación
- Uso de diversas ferramentas de avaliación
- Portfolio de evidencias dos estándares de aprendizaxe

- Atención á diversidade
- Interdisciplinabilidade

I) ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

Recuperación dunha avaliación

- Cada avaliación recupérase coa avaliación seguinte segundo os mecanismos que estableza o profesor/a.
- No caso de que non se superase algunha recuperación, propórase unha **proba final escrita** sobre contidos da avaliación ou as avaliacións en cuestión.
- Valorarase a presentación dun *dossier* de traballo con actividades referidas aos contidos mínimos do curso.

Materia pendente do curso anterior

- Entrega trimestral, segundo datas establecidas, de actividades e traballos propostos e guiados polo profesor/a responsable da materia de Relixión Católica.
- Exercicio escrito de contidos mínimos.

J) DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS SEUS RESULTADOS

A diversidade de actividades de avaliación da área de Relixión Católica elaboráronse en función dos seguintes criterios:

- Ofrecer en cada unidade didáctica unhas actividades de avaliación de calidade, que avalíen a todos e todo: alumnado, profesorado, pais e nais, materiais curriculares, tipos de contidos, o centro educativo e os procesos de ensinanza-aprendizaxe. Será esta unha avaliación continua, formativa, orientadora e personalizadora, que se aplica sucesivamente por medio de actividades de avaliación inicial ou diagnóstica, avaliación formativa e avaliación final ou sumativa, e que capacitará o alumnado para avaliar a aprendizaxe acadada e valorar o seu proxecto persoal de vida.

- Realizar unhas actividades de avaliación que sexan educadoras, autoactivas, de autoaprendizaxe e de heteroavaliación e autoavaliación; unha avaliación de calidade que comproba a calidade dos resultados. Unha avaliación que sirva para medir e comparar os resultados obtidos cos obxectivos propostos, así como para sintetizar «o rigor científico estatístico» da avaliación cuantitativa con «o persoal e imprevisible» da avaliación cualitativa. E todo iso, desde criterios que midan e avalíen o desenvolvemento das competencias, os seus descritores e os estándares de aprendizaxe avaliábeles.
- Utilizar variadas técnicas e instrumentos de avaliación dos diferentes modelos de ensinanza e realizarse estes de forma colexiada.
- Ofrecer actividades en clave de TIC na web do alumnado e na web do profesorado.

K) MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Á hora de formular as medidas de atención á diversidade e inclusión temos que solicitar, en primeiro lugar, diversa información sobre cada grupo de alumnos e alumnas; como mínimo debe coñecerse a relativa

- Ao número de alumnos e alumnas.
- Ao funcionamento do grupo (clima da aula, nivel de disciplina, atención...).
- Ás fortalezas que se identifican no grupo en canto ao desenvolvemento de contidos curriculares.
- Ás necesidades que se puidesen identificar; convén pensar nesta fase en como se poden abordar (*planificación de estratexias metodolóxicas, xestión da aula, estratexias de seguimento da eficacia de medidas, etc.*).
- Ás fortalezas que se identifican no grupo en canto aos aspectos competenciais.
- Aos desempeños competenciais prioritarios que hai que practicar no grupo nesta materia.
- Aos aspectos que se deben ter en conta ao agrupar os alumnos e as alumnas para os traballos cooperativos.
- Aos tipos de recursos que se precisan adaptar a nivel xeral para obter un logro óptimo do grupo.

Necesidades individuais

A avaliación inicial facilítanos non só coñecemento acerca do grupo como conxunto, senón que tamén nos proporciona información acerca de diversos aspectos individuais dos nosos estudantes; a partir dela poderemos:

- Identificar os alumnos ou as alumnas que necesitan un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. (Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requiran atención específica por estar en risco, pola súa historia familiar, etc.).
- Saber as medidas organizativas que hai que adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos grupais para favorecer a intervención individual).

- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares que hai que adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.
- Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe; especialmente, co titor.

L) CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS QUE SE TRABALLARÁN NO CURSO QUE CORRESPONDA

Na Educación Secundaria Obrigatoria, elementos como a comprensión lectora, a expresión oral, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional trabállanse en todas as materias. Da mesma maneira, foméntase o desenvolvemento de valores como a igualdade entre homes e mulleres e a non discriminación por condicións circunstanciais persoais ou sociais. O ensino transversal tamén inclúe a educación na resolución pacífica de conflitos e en valores que sustenten a liberdade, a xustiza, o pluralismo político, a paz, a democracia e o respecto aos dereitos humanos. De entre estes ensinamentos transversais, Relixión Católica 1.º ESO traballa especialmente:

- **Educación ambiental:** Toma de conciencia da unidade de toda a Creación para ser máis respectuosos coa contorna.
- **Educación para a paz:** Interese e respecto polas tradicións culturais afastadas no espazo e no tempo. Rexeitamento da pena de morte e das condenas inxustas, reforzado despois de coñecer as circunstancias da condena á morte de Xesús. Valoración das mostras de solidariedade no noso mundo.
- **Educación moral e cívica:** Valoración da loita pola liberdade das persoas e os pobos, e valoración da necesidade de dotarse dunhas normas de comportamento.
- **Educación para a igualdade de oportunidades:** Comprensión das repercusións da mensaxe e a forma de actuar de Xesús, que opta polos pobres, os marxinados, os enfermos...
- **Educación para a saúde e a calidade de vida:** Adquisición dun concepto integral de saúde, a exemplo de Xesús, que cura a totalidade da persoa e libérraa de todos os seus males e os seus medos.
- **Educación para a igualdade de oportunidades:** Afirmación dun espírito crítico que rexeite o uso das diferenzas relixiosas para fomentar discriminacións entre as persoas.
- **Educación do consumidor:** Respecto pola diversidade cultural, ligada ás tradicións relixiosas e cun profundo sentido espiritual, en canto a alimentación, calendarios, celebracións...

M) ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES PROGRAMADAS POR CADA DEPARTAMENTO DIDÁCTICO

- Colaboración ca biblioteca e as actividades que se levan a cabo a través dela
- Saída no terceiro trimestre para participar nun día de convivencia con rapaces e rapazas doutros centros da provincia de Ourense

N) MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA

ADECUACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA		RESULTADOS ACADÉMICOS	PROPOSTAS DE MELLORA
Preparación da clase e os materiais didácticos	Hai coherencia entre o programado e o desenvolvemento da clase.		
	Existe unha distribución temporal equilibrada.		
	Adecúase o desenvolvemento da clase ás características do grupo.		
Utilización dunha metodoloxía adecuada	Tivéronse en conta aprendizaxes significativas.		
	Considérase a interdisciplinariade (en actividades, tratamento dos contidos etc.).		
	A metodoloxía fomenta a motivación e o desenvolvemento das capacidades do alumno/a.		
	A metodoloxía inclúe o traballo de competencias e intelixencias múltiples.		
Regularización da práctica docente	Grao de seguimento dos alumnos.		
	Validez dos recursos utilizados na clase para as aprendizaxes.		
	Os criterios de promoción están acordados entre os profesores.		
Avaliación das aprendizaxes e información que deles se dá aos alumnos e ás familias	Os estándares de aprendizaxe avaliáveis atópanse vinculados ás competencias, contidos e criterios de avaliación.		
	Os instrumentos de avaliación permiten rexistrar numerosas variables da aprendizaxe.		
	Os criterios de cualificación están axustados á tipoloxía de actividades		

	planificadas.		
	Os criterios de avaliación e os criterios de cualificación déronse a coñecer: - Aos alumnos. - Ás familias.		
Utilización de medidas para a atención á diversidade	Adóptanse medidas con antelación para coñecer as dificultades de aprendizaxe.		
	Ofreceuse resposta ás diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxe.		
	As medidas e recursos ofrecidos foron suficientes.		
	Aplícanse medidas extraordinarias recomendadas polo equipo docente atendendo os informes psicopedagóxicos.		